

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 51.

Београдъ 21. Децембра.

1845.

ПРИМОРЮ.

Ой Приморѣ, мило мое,
Мога срѣца циглѣй раю!
Желию бы оба свѣта
Преживити у твоѣмъ краю.

Тебе усредѣ люте зиме
Ярко сунце топло грѣе;
А у летњимъ вруѣинама
Морскій вѣтрићъ тебе вее.

На твојима долинама
Свуда расту медне смокве.
А јунаци по брдима
Новакове пенју токе.

На твојима обалама
Србинѣ своѣ стадо пасе;
Србске пѣсме пѣвајући
Мома жанѣ жита класе.

Дуждево те море лупа
И о стѣне твоѣ шушти.
Свак' радостно напредѣ ступа,
Свак' о болѣмъ у теб' слутѣ.

Одѣ мора е па до мора,
Одѣ Млѣтака до Стамбола,
Еданѣ родѣ намѣ, една слога,
Еданѣ говорѣ, една воля.

И чакѣ тамо до Прилипа,
И до Скадра на Бояни,
Едно желе сви ускупа
И газдаши и чобани.

А то едно, то е само,
Да смо браћа измеђ' себе.
Па збогѣ тога е ли вредно,
Да ко виче садѣ на тебе?

Лупай — лупай, синѣ море!
О брегове одѣ Истриѣ,
И заливай у долине
Миле наше Дамациѣ.

А ты читавѣ съ Богомѣ свѣте!
Садѣ ти с' шеѣемѣ по Приморју,
И миришемѣ оно цвѣѣе,
Што Велебитѣ краси гору.

Пѣвано у Сениу.

Люб. П. Ненадовићѣ.

КРИТИКА.

ОДѢ МАТИЉ БАНА.

(Продужениѣ изѣ № 49.)

Положенѣ астрономическо Европе нѣе точно опредѣљно. По г. сачинителю ова часть свѣта лежи међу 35 и 76 степенѣмъ сѣверне ширине; али управо сувоземљниште европейско стои међу 34 и 71 степенѣмъ ширине сѣверне, а Европа заедно са принадлежећима къ нѣој островима међу 35 и 81. О дужини нѣе ту ни рѣчи; у Ази, у Африки и у Океани неговори ни о дужини ни о ширини, а говори у Америци, али и ту недостаточнѣ. Што се тиче дужине и ширине земљомѣрне, те су само у Европи назначене, а сасвимѣ су изостављене у другимѣ частима свѣта. Предѣ Европомѣ налази се една таблица, на којој су забиљжена имена европейски држава, нѣиовѣ просторѣ, число жителя, и главне вароши. Врло бы добро быо г. сачинителѣ учинио, да е таке таблице и предѣ осталима частима свѣта ставио, па и предѣ свакомѣ поединѣмѣ државѣмѣ. Изѣ ово мало, што смо навели, ласно се види, да е

основано мнѣніе, коє смо изрекли, да г. Ациѣ нѣ се држао никаквога правилнога основа у писаню свога дѣла.

Моря и заливи доста су ограничено и погрѣшно описани. Осимъ тога, што су нѣка одъ првы изостављена, писатель назвао е моремъ неке масе воде, коима тако име непристон, како на примѣръ: Море Азовсао, Ирско, Бело, и остала, коя или збогъ малине, или збогъ образа свога пристойніе бы се звала заливи, како то каже Балби протива обштега употребљениа. У ово доба наука географіе особито напредуе; вато свакиѣ, кои се нѣомъ забавля, мора помнѣивымъ окомъ пратити нѣно корачанѣ, и све нове и добре мысли, сва поправљениа употребити. Чудимо се, како г. сачинитель ставля Ирско море међу Исландіомъ и Великомъ Британіомъ, кадъ оно лежи међу Ирскомъ, Инглезкомъ и Скоціомъ; чудимо се такођеръ, да излажући найзнатнѣе заливе европейске, брои међу истима заливъ Генуе, Тарента, Солуна и остале, а друге много важнѣе изоставля. Сувѣше волили бы, да су се изброили и маньи заливи, ако ништа, они, кои су међу маньимъ найзнатнѣи, и кои, по нашој мысли, могли бы быти претаяни у елементарнимъ земљописима, али то никако у повышнимъ. У овой части, као и у многимъ другимъ г. сачинитель задржао е многе погрѣшке стары земљописателя, и, чинѣни нѣка мала изятія, дао намъ е таку географію, какву су имали изображени народи назадь нѣколико столѣтїа. Кадъ бы мы писали о овой науки, ставляјући на страну све земљописатель, и самога Балби, раздѣлили бы смо моря европейска како слѣдуе:

Споляннѣ моря. 1. Ледоно великоморѣ; 2. Великоморѣ западно.

Внутренѣ моря. 1. Море нѣмачко; 2. Балтїйско море; 3 море Средиземно; 4. море Французко, међу Корсикомъ, Сарденьомъ и супротнымъ краемъ Франціе; 5. море Италїанско, оно што се сада називљѣ море Тоскане и море Сициліе; 6. море Іонско; 7. Островоморѣ Грчко; 8. море Црно; 9. море Каспїйско.

Главни заливи првога реда. 1. Сѣверный заливъ (садъ бѣло море); 2. заливъ Чекскїй; 3. Кинландскїй; 4. Ботлїевскїй; 5. Категатъ; 6. Ирскїй (садъ ирско море); 7. Гасколскїй (међу Испаніомъ и Франціомъ); 8. Ядраискїй.

Главни заливи другога реда. 1. Канадалаская; 2. Онегскїй; 3. Архангелскїй; 4. Vest Fiorden; 5. Ливонскїй; 6. заливъ Данцике; 7. Цундерскїй; 8. заливъ Христїаніе; 9. заливъ Леона; 10. заливъ Генуе; 11. заливъ Тарента; 12. заливъ Патраса; 13. заливъ Лепанта; 14. заливъ Солуна; 15. заливъ Мармаре; 16. заливъ азовскїй. Овай премъ да е просторанѣ, меѣмо га у другїй редъ збогъ велике нѣгове плиткости. На треїй редъ ставили бы смо све остале манѣ заливе. На чланку острова принадлеженѣ Исландіе погрѣшно е опредѣљено. Овай островъ истина да политически припада Европи, али земљословно (географически) неприпада овой, но Америци. Осимъ тога пропуштено е и саостровіе Шпицбержко, коє стари Географи приписивали су Америци, али коє нови изъ сталны узрока приписую Европи. — Лѣпо е, ако и у кратко, описанѣ извитака европейски планина, али оно имало бы само быти една часть овога важнога чланка, коє е сасвимъ пренебрегао г. писатель. Онъ нѣ описоа ни различне системе планинске, ни сабрдіа (groupes de montagnes) именовоа, коя различнымъ системама принадлеже, ни ланце, коє сачиняваю свако сабрдіе, ни найвыше врхове свакога ланца. Иста оскудица, са врло малымъ поболшанѣмъ, примѣчава се у планинскомъ описаню и други частїи свѣта. О равнинама, о долинама, о пустинама, исто како да їй и нѣ.

(Конаць слѣдуе.)

ГОСПОДИНУ Б. Г. І. Ч. И МЛАДОМЪ СРБИНУ ИЗЪ АУСТРІЕ.

Господинъ Б. Г. І. Ч. написа писмо своє любезномъ другу, и наведе, како нѣгови гругарї овданїа друга нѣговогъ на страни у лаж тераю, и казую, да повымъ Србскимъ езикомъ писано писмо непринадлежи прїятелю друга нѣговога. Смешна стваръ, и страота по Логикѣ скроена, да овданїа прїятелья Господина Б. Г. І. Ч. бољ знаду, чїа су оно писма, него овай, коє су писана. И као што е овай планъ писма неприличанѣ и незгоданѣ: тако су и речи чувены учителя Господина Б. Г. І. Ч. противословне и незгодне. Какавъ е то образъ ты учителя, грдїти човека за оне речи, коє и они сами неодобраваю? Какво е поштењѣ, Началника Просвѣщенїа ружити, што онъ доказуе, да речи оне нису за Србљѣ, коє по самымъ речма нѣвовыма нису ни за Хорвате. Многа одъ

плады Срба у сачиненіяхъ своимъ употреблюю многе речи одъ оны, кое Господинъ І. С. П. у писмама скоро наведе и омрази. Нъгова е намера была, одвратити Србе одъ употреблявана новы, и духу Србскогъ языка неприличны речій. Заръ е онъ зато руге достоянъ, што свою дужность свето испуњава? Заръ е Началникъ лажа, кадъ Србскій языкъ брани? Заръ се учени Србљи тиквама называю, кадъ у место свои лепы речій закрпе и наметке коєчїе непримаю и непочитую? Нїе лепо учителя Господина Б. Г. І. Ч. у живаць дирати оне люде, коима нисте кадри ни слугама быти. Шта вамъ е Господинъ І. С. П. скривіо, што е Србима омразіо речи оне, на кое и вы вичете и мрзите, и што е збогъ свое одвећъ важне и благодатне намере у два писма употребіо речи, кое и Господинъ Станко Вразъ по вашимъ речма неодобрава? Башъ и да е кою речъ самъ саобштитель по калупу вашемъ у тымъ писмама метнуо: опетъ похвалу и благодарность заслужуе, што тые Србскомъ языку помоћъ и крепость набавля, а ничіемъ уштрбъ и пакость нечини. Садъ е и вама языкъ Г. Началникомъ саобштены писама рђавъ и неповолянъ, а до 10. — 15. година, ако се одъ таквогъ кована и писана небы престало, быо бы тай языкъ познать, примлнъ и свакадашній. Човекъ мударъ за будућность мысли, а саданъ свое благо чува, па немойте устаяти на оне, кои свое бране, а на туђе ненасрћу. Начастъ вама тай языкъ, кои и браните, и опорочавате. Браните га, вальда, што су речи одъ васъ измашлѣне, а опорочавате га, што е ружанъ. Сама су противорѣчїа у посланици Господина Б. Г. І. Ч. Нїе ми чудо, што се онъ заплео, него се дивимъ, да су му и учителя тако сплетени, да себе саме ђацима и дечурліяма называю у оно доба, кадъ се за паметне оглашаваю. Учителъ Господина Б. Г. І. Ч. веле, да су речи одъ Началника исмеяне само ђаци и дечурліа употреблявала, а мы те речи налазимо у кнѣги одъ овы учителя писаной: „Шта намъраваю Илири,“ и има їй сїасетъ по Даницама и Новианама Х. С. Далматинскимъ. Нїе ми жао, што су сами себе ђацима и дечурліомъ начинили, него ми е тешко, што су нашу браћу Хорвате тымъ изденутымъ именима нагрдили. Како е то рђаво, кадъ човекъ у лютини штогодъ преузима. Златне су речи нашегъ блаженогъ Србина Мушицкогъ:

„Добро е съ разне стране мотритъ предметъ, Очи с' уму свудъ помоћъ.“

Да е тако ученикъ са учителяма поступио: небы они нападали на човека, кои свое брани, кои свой родъ одъ зла одвраћа, и кои народный языкъ за найвеће благо почитуе. Небы они называли невинне, учене, и добродушне люде тиквама и тикветинама, да су имъ очи здраве, срца благородна, и умови зрели. Немоите мыслити, да ће се правый и зрео Србинъ за вама повести, дечурліа ће се съ дечурліомъ помешати, али свакомъ Србину некъ е проклето материно млеко, кадъ се одъ нъвогъ говора стыди и поноси. — О Србине изъ Аустріе, што се подсмевашъ са речма, кое су Србљи у нужди сковали. То су речи діете за она понятїа сковане, коя нашъ народъ нема. И учено друштво, кое те речи начини, некаже, да су найболъ и духу Србскогъ языка найприличнїе, него їй предлага суду учены Срба, па ако нико ништа непримѣти, и болъ некаже, Срби ће се служити нѣма, докле имъ нужда и воля буде. О діете, діете, како си заслепіо, чимъ си се у коло оны уватио, кои бело одъ црнога неразликую. Чуй, друго е употреблявати необычне речи у место свету нашемъ познаты и обычны речій, а друго е, употреблявати необычне речи, кадъ други у народу нема. Началникъ е исмеао оне, кои безъ нужде нове речи употреблюю; а ты исмеявашъ оне, кои нове речи у нужди узимаю; па опетъ су речи ученогъ друштва Србину разумителнїе одъ твои и твои учителя речій. Речи: Премабдитель, сгомиляй, покретанъ, называекъ, школскїй ручникъ и т. д. пре ће много у смыслу Србинъ разумети одъ ваши речій: потребитина, ошачина, догодовштїна, одлука, дражба, уветъ и т. д. Да се Србскїй народъ увери, да е твой и твои другара языкъ нѣму неразумителанъ, ево ти одговоръ твоимъ языкомъ: Србска невѣро!

Дочимъ си наکانіо, твоіомъ обрабмомъ подупирати мнѣнїя оны, кои языкъ Србскїй и Србску часть измышлѣотинама нѣинимъ запоставляю, и дочимъ хлептишь укупно съ нѣма, наринути Срблѣмъ языкъ нѣовъ: то ми е заиста доцна пословица, теби потанко тумачити, како бы лѣпше было, да твою дарежљивость на подупиранъ языка Србскогъ употребишь, и да чврсто очитуешъ промицанъ Србства, да се како полагагъ учіоне твои учителя нашъ языкъ съ тућимъ нестои. Немой гоити наду, да ће одлука ваша свою сверху намакнути; еръ ће почитымъ уветима само учено друштво незгодне речи поправляти. Я предбежно очитуемъ, да

ћешъ убоица рода Србскогъ быти, ако и на-
конъ у томъ болявомъ повѣтарцу уточиште
узтражишъ. Манька ми времена, и то е запре-
на, те ти много коешта потанъ тумачити немо-
гу. Я те нукамъ, да се прилагодишъ Србству.
И я самъ

Србинъ изъ Аустриѣ.

Разумете л' браћо? Како небы разумели
новъ Србскій языкъ, кадъ е то греота и срамо-
та? Ово су речи изъ 47. и 49. броя Данице,
198. броя Новина Х. С. Далмитински, и изъ књи-
ге: Шта намъраваю Илири: на брзу руку и
преко ока скупљне. Ово е одъ мене доста и
сувише за крепость Србскогъ языка говорено;
еръ самъ уверенъ, да ће сваки правый Србинъ
чувати прадедскій языкъ, у коме благо и
сва срећа Србска лежи и блиста. Мушицкій
вели:

Ту ништа силомъ! Светыня е Рода
Бзыкъ, благо обще свимъ!

Неумивена нека бѣжи рука,
Самовласт'я дерзость съ нѣомъ.

На уво Господину Б. Г. I. Ч. Мы Срби
изъ Аустриѣ ков кодъ куће, ков у Карловцима
и Новомъ Саду, гнѣздама соколова Србски, по
десетъ година са учительима, кои су Србљи,
проводимо, па текъ, кадъ намъ се 18 или 20
година наврши, оповни и заштићени Србскимъ
духомъ Маџарима и Немцима идемо, а вы сте
одъ туђина учили се, и вашъ сте языкъ гото-
во само у вашой кући слушали. И вы больи
Срби одъ Срба Аустриски? И то ты велишъ
Србине изъ Аустриѣ? Ево я теби нешто на уво:
Шта се зовешъ младымъ Србиномъ, кадъ си
трианда пенди преживио?

Илиа Захарѣвићъ.

ЧРЕЗВИЧАЙНА ПРЕДСТАВЛѢНІЯ.

(Конацъ.)

Арнолдъ говори (у своимъ примѣчаніама
природнимъ и проч. о безумію) о одномъ чове-
ку, кои е вѣровао, да онъ на своме рамену не-
престано одну грану има; мало затимъ, да онъ
тако дебео трбу има, да свуда ударити мора,
затимъ пакъ представляо е себи, да е онъ пше-

нично зрно, и зато ние изъ обиталишта изла-
зио, боѣћи се, да га птице непоеду.

Лѣкаръ Филодотусъ посѣштавао е одногъ бо-
лестника, кои е себи представляо, да е безъ гла-
ве, кою е случайно изгубио. Сва средетва, за
доказати болестнику, да е глава на нѣму, сует-
на су была. Филодотъ дође наипосле на ту
мысао, да болестнику своме одъ олова шешаръ
на главу метне, кое учинивши, осѣти га болес-
никъ на своіой глави, и одъ тога часа буде
одъ представлѣнія ослобођенъ, признавши, да е
изгублѣну главу опетъ добыо.

Бартолинъ приповѣда, да е у Млеткама е-
данъ лѣкаръ живио, кои е за цѣло време траю-
ће најжешће врућине, коя бива у Августу мѣ-
сецу, у своіой кући горе подъ покривачомъ
сѣдио, боѣћи се, ако доле сиђе, да ће се раз-
бити; еръ е себи представляо за цѣло време
траюће те вайжешће врућине, да е онъ лонацъ,
а не човекъ. По истеченію ти дана, представ-
лѣніе то нѣгово изчезне, и онъ е све свое пое-
лове, као и пре, точно извршавао.

Вјерусъ опоминѣ се одногъ простогъ чове-
ка у предѣлу кодъ Павіе, кои е по полю тумар-
рао, трчао, люде нападао, и моріо, кога кадъ
су ухватили, везали и суду предали, изговарао
се, да е онъ курякъ, а не човекъ, кои се одъ
други куряка у толико само разликуе, што су
на нѣму длаке курячіе изподъ коже, т. е. изну-
тра окренуте, а не съ поля.

Закутусъ Луситаръ имао е одногъ болест-
ника, кои е представляо себи, да е непрестано
смрануть, и да се никако другчіе угрјати немо-
же, развѣ докъ небы у ватру скочио, ков е три-
путъ и чинію, и сваки путъ избавлѣнъ одъ
други бывао.

Арнолдъ казуе у своимъ примѣчаніама, да
има людій, кои представляю себи да су трудни,
а жена у фантази да мысле, непрестано да ра-
ђаю дѣду. Нѣки пакъ представляю себи, да
овай свѣтъ на своме рамену носе, зато се пла-
ше, да небы пали, и съ нѣиме свѣтъ да се не-
разбіе

Антоніе Славуй.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.